СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 191. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 18. серпня, 1927. VOL. XXXV. No. 191. Jersey City, N. J., Thursday, August 18. 1927. THREE CENTS

ЧОТИРИ АЕРОПЛЯНИ В ДОРОЗІ ДО ГОНОЛЮЛЮ

ДВА РОЗБИЛИСЯ ПРИ ВИЛЕТІ, А ДВА ЗАВЕРНУЛИ З ДОРОГИ.

САН ФРАНЦИСКО, Кал., 16. серпня. — Над Пасифіком взносяться тепер 4 аероплями, а то: Вулярок, Альога, Ґолден Ігл і Мисс Доран і спішать в напрямі до Гонолюлю. Хоч вилетіли вони менш-більш разом, по кількох годинах лету були вже віддалені від себе на кілька сот миль. Найдальше залетів Вулярок, бо о 6 год. вечером перебув він вже дорогу довгу на 506 миль. У тім самім часі Альога перебув 473 миль. Найбільш позаду остався аероплян Мисс Доран, але це не диво, бо він мусів по злету завернути з дороги і злетіти на землю, направити машину і по півтораґодинній перерві знова злетіти і пуститися в дорогу. Мисс Доран названий від імени летунки Мисс Доран, яка бере участь в летунських перегонах як пільот. Вона була учителькою в малій місцевости і в вільних від заняття хвилях віддавалася науці штуки летунства.

На кілька днів перед вилетом розбилося два аероплями, а при самім вилеті попсулися машини на двох других. Знова один аероплян дискваліфіковано. В той спосіб 5 аероплянів відпало, а в перегонах взяли участь чотири, які тепер летять понад океаном.

СУД РОЗВАЖУЄ ВІДКЛИК САККА І ВАНЦЕТТІ.

РІШЕННЄ ЗАПАДЕ ДЕСЬ АЖ В ПОНЕДІЛОК. — ВІДКЛИК ОПЕРТИЙ НА УПЕРЕДЖЕННЮ СУДДІ ТЕЄРА.

БОСТОН, Масс., 16. серпня. — Найвисший суд стейту Мессечусетз зійшовся на наради, щоби вислухати промов оборонця Артура Гилля і прокуратора Артура Рединґа. Гиль предложив стейтмент, писаний на машині, що обнимає 25 сторін. В своїх виводах підносить він головно упередженість судді Теєра, який, як зізнали свідки, декілька разів відгрожувався в клюбі і в розмові з другими особами, що дасть школу тим „радикалам та большевикам". Прокуратор боронив становище судді і виказував, що розправа була ведена як слід.

Кромі того оборонець Гиль вніс нову апеляцію, в якій вносить на уневажненне вироку і розписанне нової розправи.

Апеляційній розправі прислухувалася невелика горстка людей, бо поліція пускала тільки за спеціяльним дозволом. Була рівнож на розправі і жінка Сакка.

ВИБУХЛА БОМБА В ДОМІ СУДДІ.

ПЯТЬ ЧЛЕНІВ РОДИНИ ВИЙШЛИ З ЛЕГКИМИ РАНАМИ. — КАЖУТЬ, ЩО ЦЕ СТАЛОСЯ З ПІМСТИ ЗА ЗАСУД САККА І ВАНЦЕТТІ.

БОСТОН, Масс., 16. серпня. — Рано о год. 3.30 вибухла бомба в домі судді Левиса Мекгарди, який був між тими, що судили Сакка і Ванцетті. Судді не було в той час в дома. Вибух, що наступив в Іст Мільтон, 12 миль від Бостону, був так сильний, що налякав всіх мешканців, а чути було його і в Бостоні. Бамба знищила майже цілий дім. Родина судді спала і зірвалася з ліжок, коли почула страшний гук. Ціла родина вийшла чудом неушкоджена, коли не брати під увагу незначні рани, які одержали тоді, як спадали зі стін образи та валилися стіни.

Ґовернор Фуллер, як тільки довідався про вибух бомби, вислав сейчас письмо до судді з виразом співчуття та запевненнєм, що будуть пороблені всі можливі кроки, щоби віднайти виновників. Він заразом заявив, що всі матеріяльні втрати, які суддя потерпів через знищенне дому, будуть покриті.

ЗМЕНШЕННЄ ПОДАТКІВ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД КОНҐРЕСУ.

ТАК ЗАЯВИВ ПРЕЗИДЕНТ КУЛИДЖ. — НЕ ТРЕБА ЧИСЛИТИ НА ВЕЛИКУ ЗНИЖКУ.

РЕПІД СИТІ, Савт Дакота, 16. серпня. — Президент Кулидж заявив, що видатки на фльоту треба вложити в буджет тому, що конґрес відкинув був попередні домагання на розбудову фльоти. Мимо цего можна би надіятися податкових полекш, колиб конґрес посчеркав деякі злишні видатки. Та конґрес звичайно дуже щедрий в видатках і їх счеркати не любить. Через те не маліють і тягарі податкові. Але й без конґресу годі надіятися великих полекш, бо треба ужити значні суми на реґуляцію Місісіпі і допомогу фармерам.

ДВА АЕРОПЛЯНИ ВИЛІТАЮТЬ ДО ЕВРОПИ.

ОДИН ДО ПАРИЖА, ДРУГИЙ ДО РИМУ.

КУРТИС ФІЛД, Л. Ай., 16. серпня. — Вже привезено сюди деякі части величезного літака роботи Сікорського, а рештуючі части надійдуть завтра. По переведенню пробних летів вибереться він в дорогу до Парижа. Аероплян зветься: Місто Париж. Кермувати буде ним капітан Рене Фонк.

В найблищих днях вилетить аероплян Олд Ґлори, яким кермують летуни Дж. Гилл і Ллойд Берто. Летуни хочуть долетіти до столиці Італії, Риму.

ЗАСТУПНИК ПРЕЗИДЕНТА, БЕЗ РОБОТИ.

ТОРОНТО, 15. серпня. — Чарлз Дос, заступник президента Злучених Держав, запитаний, чому він так дуже спішиться, чи може жде його в Вашінґтоні тяжка робота, відповів: „Заступника президента ніхто не „бадрує", він не має жадної роботи".

ТРИЛІТНА РІЧНИЦЯ КОЛЬОНІЗАЦІЇ БІЛОРУСИ ЖИДАМИ.

МІНСК, 13. серпня. — Саме минає три роки, як большевицьке правительство розпочало жидівську кольонізацію на Білоруси.

З сеї нагоди М. Володко, білоруський віцеміністер, оголосив статтю про успіхи сеї кольонізації.

У протязі 1925 і 1926 року призначено на жидівську кольонізацію на Білоруси 15,268 десятин; тоді основано 103 рільничі комуни, з населенням 1,147 душ. Разом зі старими комунами було тепер 160 рільничих комун на Білоруси. Від того часу основано 22 комуни і поселено 372 Жидів на осібних фармах.

Сего року призначиться 7000 десятин на жидівські рільничі комуни.

На жидівських комунах процвитає годівля худоби і молочарство. Корови у жидівських комунах дають о много більше молока, як корови на нежидівських комунах.

ЖИДИ МАЮТЬ ОДНУ ТРЕТУ РАДНИХ У ПОЛЬСЬКИХ МІСТАХ.

ВАРШАВА, 13. серпня. — У сімох польських провінціях, а іменно Варшава, Лодзь, Кєльці, Люблин, Білийсток, Вільна і Волинь, що становлять половину простору Польщі, вибрано усіх міських радних 1597; з того числа Жидів радних є 541, значить Жиди мають одну трету усіх радних у згаданих провінціях.

ПОШИРЕННЯ АНТИСЕМІТИЗМУ НА УКРАЇНІ.

МОСКВА. — З Харкова доносять, що український комісар рільництва Шліхтер, який недавно повернув з інспекційної подорожі по полудневій Україні, заявив представителям преси, що серед українських селян шириться дуже антисемітизм, який викликує скоре кольонізовання полудневої України Жидами. Передовсім обурення викликує обставина, що підчас коли українським селянам заборонюють користати з наємної праці в господарстві і не дається їм ніякої матеріяльної помочі, Жиди кольоністи послугуються наємною працею, віддають свою землю в наєм і одержують фінансову піддержку.

БАВАРСЬКИЙ БАРОН ДУШЕГУБЦЕМ.

МАДРИД, 12. серпня. — Арештовано тут барона Юрія Вільгельма фон Арко, з Баварії, який признався на поліції, що він замордував у 1919 році Курта Айснера, першого президента баварської республики.

ПЛАТНЯ ЗА СПАННЯ.

ПІТСБУРГ, ПА. — В тутешнім інституті Меллон є занятих 12 мущин, яких цілим завданням і то добре платним — є спати. В часі спання піддають їх спеціяльним дослідам, котрих цілею є ствердження, у яких условинах приносить сон як найбільше користи для людського здоровля. Ті досліди переводиться коштом одного з богатих фабрикантів ліжок і їх ведеться під наглядом д-ра Джансона, професора психольоґії на університеті в Огайо. Ті досліди тривають вже від 10 тижнів.

НОВІ ВИКРУТИ В СПРАВІ АВТОНОМІЇ ЗАКАРПАТТЯ.

В конституційно-правній комісії чехословацького сенату розбиралася на днях реформа адміністрації і з цього приводу було поставлене питання: коли правительство думає здійснити загарантовану мирними договорами автономію Закарпатської України. Секційний шеф міністерства внутрішніх справ, др. Бобек, у відповіди зазначив, що адміністративна реформа не нарушує автономних прав Закарпаття. Одначе, щоби перевести приготовання до переведення автономії, треба наперед знати дефінітивні границі Закарпаття. Під цю пору є між Закарпаттям а Словаччиною тільки демаркаційна лінія. Питання дефінітивної границі є дуже складне задля незгоди заінтересованих сторін і воно мусить бути вирішене й переведене конституційним законом, що в свою чергу звязане з новими труднощами. Щойно по вирішенню всіх тих труднощів прийде на порядок дня активування автономії Закарпаття.

РЕВІЗІЯ ТРІЯНОВСЬКОГО МИРОВОГО ДОГОВОРУ В СЕНАТІ.

На запит, як відноситься чехословацька влада до закордонної пропаганди в справі ревізії тріяновського мирового договору, відповів міністер др. Бенеш, що подібна пропаганда має чимраз менше значіння й минається з успіхом. Розрахована вона більше на викликування ворожнечі між сусідами в середущій Европі і тим самим на знищення значіння малої антанти.

На запит про дефінітивне вирішення границі Закарпаття і Чехословаччини Бенеш відповів, що це є чисто внутрішне питання Чехословаччини.

ВІЙСЬКОВІ ТЯГАРІ.

Саме тепер оголосили військові польські власти покликання рекрутів на військові учебні вправи. Покликують 10 річників на протяг 6-тижневих вправ. Відчули це в першій мірі українські селяни, бо якраз тепер час жнив та селянинові тяжко відірватися від праці, бо инакше жде його катастрофа. Покликання вже почалося. Вулицями перетягають резервісти, співаючи українські пісні, що не подобається польській шовіністичній пресі, яка накликає військові круги, аби це співання заборонено.

ВИСТАВА ДОМАШНЬОГО ПРОМИСЛУ В УЖГОРОДІ.

В Ужгороді відкрито виставу домашнього промислу. Влада старається цею виставою показати свою культурну роботу на Закарпаттю і вона до певної міри відповідає на закордонну пропаґанду про невдоволення місцевого населення з сучасного стану річи. На виставі зібрано всі зразки деревляного, ткацького, глиняного, кошикарського домашнього промислу й багаті зразки прегарних вишивок.

Домашній промисл на Закарпатті по приході чеської влади значно потерпів. Чехословацька влада не піддержує домашнього промислу на Закарпаттю просто тому, щоби дати новий терен збуту своїм промисловим товарам. Тепер старається ця влада прикрити виставою найкрикливіші сторони своєї дотеперішньої господарки.

ІНТЕРВЮ ҐУБЕРНАТОРА БЕСКИДА З РЕД. „ВЕЧЕРА".

„Вечер" з 13.7 приносить інтервю свого редактора з закарпатським ґубернатором Бескидом. Найцікавішим місцем цілої розмови є відповідь на питання: „Що бажалиб ви при тій нагоді передати чехословацькій публичній опінії?" Ґубернатор відповів: „Є кілька питань, що якраз вирішуються між владою а нами, про котрі одначе не хочу висловлюватися. Скажу хиба тільки, що є дуже важні і моглиби спричинити цілковиту гармонію й консолідацію, щоб можна краще працювати".

Тим зазначено, що влада за кулісами старається при помочи владних партій вирішити якнебудь „внутріщне" питання дефінітивної границі і автономії Закарпаття, що в останньому часі проти її волі виринуло на міжнародньому форумі.

ЗЛОДІЙ НЕ З ПРОФЕСІЇ.

Гарну злодійську історію завдячуємо італійській пресі. В околиці Ріміні над морем, у гостелику арештували панка, що чотири роки тому вкрав чотири та пів міліона і проживав їх. Цербіні був колись підстаршиною, потім касієром у Міляно. Познайомився з якимсь ошуканцем і став його спільником. Діставши раз у руки портфель з півпята міліонами, пішов за спокусою, себто втік з ним. Пів року скривався в місті. Потім став шофером під прибраним прізвищем. Як шофер відсидів кількамісячну кару, побивши когось, а поліція не знала, кого посадила під ключ. Вийшовши з вязниці, утік до Єгипту, але там його спільник не дав йому жити: він мусів ділитися з ним грішми, а врешті втікати перед консулятом, який хотів його арештувати. Вернувся до Торіно, найшов собі якусь симпатичну дівчину, що закохалась у ньому і потайки від своєї жінки, яку покинув, утік з нею над море. Його надто тихе та скромне життя зрадило його. Жінка не знала нічого, з ким живе. Цербіні був уже без грошей і з усього висповідався.

ВНЕСОК РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ У ДЕЙЛ УПАВ

ПРАВИТЕЛЬСТВО КОСҐРЕЙВА УДЕРЖАЛОСЬ ОДНИМ ГОЛОСОМ.

ДАБЛІН, 16. серпня. — Внесок робітничої партії, висказуючий недовіря премієрови Косґрейвови і його кабінетови, упав одним голосом. За внеском голосувало 71, а проти него 72 послів. Таким чином правительство Косґрейва удержалось при власти лише одним голосом.

За приняттям внеску промовляв сам внескодавець, Джансон, який твердив, що правительство Косґрейва стратило довіря ірляндського народу, бо не виповнило своєї соціяльної і індустріяльної програми а при тім ще більше зменшило се довіря народу ухвалою проєкту законодавства публичної безпеки і поправками до виборчого закона.

Джансонови відповідав премієр Косґрейв. Він запитався його про тайні договори, заключені між партіями, що попирають внесок висказуючий недовіря правительству. Дальше сказав, що парлямент (Дейл) повинен щось близше довідатись про сі договори. У дальшій промові твердив Косґрейв, що політичні згляди а не економічні справи були причиною поставлення внеску. На останку говорив капітан Редмонд, провідник Національної Ліґи, який закидав правительству, що воно скорше стоїть на перешкоді, як помагає конституціоналізмови в Ірляндії. Промовляв він також за національним поєднанієм і миром.

По голосованню Дейл зістав відрочений до 11 жовтня, для уможливлення утворення нового коаліційного правительства.

ЛІТАКИ ЮНКЕРСА ВІДКЛАДАЮТЬ ПОВТОРЕННЯ ПЕРЕЛЕТУ АТЛЯНТИКУ.

МОЖЛИВІСТЬ ПОНЕХАННЯ ПЕРЕЛЕТУ У СІМ РОЦІ.

ДЕССАВ, Німеччина, 16. серпня. — У фабриці Юнкерса ведеться конференція між директорами фабрики а компаніями, в яких були заасекуровані оба літаки, Европа і Бремен. Позаяк лет розпочався, тому компанії годяться заплатити лише за направки, які конечні є при літаці Европа. Оден з директорів Юнкерса сказав, що сего року ледви вже повториться спроба перелетіти Атлянтик задля надходячої осени і неможливости компанії Юнкерса заплатити премії за другу асекурацію літаків у висоті 50.000 долярів.

Колиб справа перелету залежала лише від пільотів літака Бремен і Европа, то вони готові булиб розпочати перелет так скоро, як скоро булоби се можливе. Зі зглядy однак на се, що повторення перелету залежить від рішення директорів Юнкерса, тому нічого певного про ту справу покищо не дасться сказати. В кожнім случаю, колиб справа перелету мала бути повторення, не станеться се скорше як за два або три тижні.

БОРОДІН МАВ ЩЕ ПОЛИШИТИСЬ В КИТАЮ.

ВІН МАВ НАМОВИТИ ХРИСТІЯНСЬКОГО ҐЕНЕРАЛА ЗРАДИТИ ЧЕНҐ КАЙ-ШЕКА.

ПЕКІН, 16. серпня. — Бородін, бувший дорадник націоналістичного правительства в Китаю, має, як кажуть, перебувати ще у Китаю. Він не міг полишити Китай пароходом, що пливе по ріці Янгце по тій причині, що Ченг Кай-Шек наложив $100,000 нагороди на його голову. Бородін мав виїхати спершу на північ і відвідав „християнського" ґенерала Фенґ-Ю-Гсіянґа, а опісля прибув до Гонан, де тепер перебуває.

Минулого місяця Ченг Кай-Шек і Фенґ-Ю-Гсіянг мали зіхатись у Сухові і згодились воювати разом. Бородін мав однак намовити ґенерала Фенґ-Ю-Гсіянґа попирати радше, як поборювати правительство націоналістів в Ганкові. Тепер, по уступленню Ченґа, ґенерал Фенґ є головнокомандуючим полудневими військами, хоч два роки тому стояв він ще по стороні північних військ.

Кажуть, що Бородін верне назад до військ у долині ріки Янґце, скоро лише проминє спека і буде дальше відґравати не менше важну ролю як передтим.

Маршалок Сун Хуан-Фенґ, що у марті мусів утікати з Шанґаю перед військами Ченґ Кай-Шека, одержав тепер запросиння від визначних Китайців того міста, щоби повернув там назад, і що його повитають там як „освободителя".

СОВІТИ СТАРАЮТЬСЯ О ПОПЕРТЯ УЧЕНИХ.

РИГА, 16. серпня. — Совітські власти стараються приєднати репрезентантів наукового світа взяти участь у святкованню десятилітної річниці жовтневої революції. Тим чином хочуть вони представити горожанам Совітських Републик, що найвисші представителі науки західної Европи симпатизують зі Совітським Союзом.

Російська Академія Наук і большевицькі академики в Олденбурзі обіцяли перевести у діло большевицькі пляни і зорґанізувати інтернаціональний конґрес учених у Ленінґраді, саме в часі святковання 10-літної річниці революції.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" ([illegible])
FOUNDED 1893
Official newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
[illegible]		Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign [illegible] Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БУНТ ІНДІЯН

Крайна нужда, голод і безправство, якого доводиться зазнавати червоношкірим з боку білих, пхнули в Болівії 80,000 Індіян до бунту проти білих. Хто би то сегодня міг пізнати по тих обдертих, босих, виголоднілих Індіянах потомків славного племени Інка, що через довгі сотки літ володіло великою індіянською державою, що обнимала землі сегоднішних республик Болівії, Перу і Еквадор. Ще й досі творять вони на тих землях подавляючу більшість населення. Ще й досі можна подибати там сліди їх високої культури, якою вони славилися сотки літ тому взад. Бо коли прийшли на їх землі еспанські зайди з Европи, вони вже були культирним народом і мали високо розвинене хліборобство, бо вміли штучно наводнювати землю і підносити її врожайність. Вже тоді вони будували водопроводи і канали, вміли бальзамувати тіла і жили собі спокійно, коли завитав до них з Европи в 1532 році непрошений гість Франциско Пізарро враз з 183 еспанськими жовнірами.

Гостинно приняли „некультурні" Індіяни „культурних" Европейців, а ті послідні відплатилися їм тим, що до року вбили родового начальника Індіян, а сам нарід почали підбивати і запрягати до тяжкої роботи по копальнях, в яких гинули міліони автохтонів, властивих господарів землі. А вкінці культурні Европейці привезли Індіянам в дарунку ще ріжні „культурні" европейські хороби та алькоголь, а ті дарунки були ще гіршим для них нещастем, як те вороже оруже, від якого гинули. Бо хоч як високу мали Індіяни культуру, коли дійшли до їх землі еспанські завойовники, то не дорівнювали Европейцям в в военній штуці. Вони воювали, як тепер, палками і каміннем. І так як тоді не вдержалися з тим оружем проти горстки Еспанців, що стріляли з рушниць і пистолів та рубали шаблями, так і тепер, хоч вони в подавляючій більшости, не вдержаться в своїм бунті проти горстки білих, які мають до своєї розпорядимости армію враз з гарматами і машиновими крісами.

Повстанне Індіян в Болівії це крок розпуки. Не є воно вислідом ніякої большевицької аґітації, як це подає уряд і пануюча кляса, а тільки вилітдом розпучливого положення поневоленого і визискуваного народу, якому знищено культуру і землю і якого перемінено дорогою насильства з господара в раба.

Та всеж таки цей розпучливий крок, хоч його задусять в крови, буде мати і добрі наслідки. Він зверне на себе увагу світа, а проллята свіжо кров загріє прибитих Індіян до дальшої боротьби. З їх освідомленнєм наступить і поправа їх долі. Бо їх нещасте лежить в несвідомости їх власної сили.

ГАНЕБНИЙ ДОКУМЕНТ РОСІЙСЬКОЇ ДЕМОКРАЦІЇ.

Саме тепер припадає річниця велитенського здвигу українського народа, скерованого до створення своєї держави. Тому, що десятиріччя є таким періодом часу, який дає вже можливість з більш-меншою обєктивністю давати оцінки минулим подіям, ми й пригадуємо час-до часу найголовнійші етапи нашої визвольної боротьби.

Саме 17 серпня припадає десятиріччя, коли в 1917 році Тимчасове Російське Правительство видало свою знамениту „Інструкцію для Генерального Секретаріяту України". Інструкція ця була видана Тимчасовим Правительством ніби то як наслідок угоди російських міністрів, яку вони зробили з Центральною Радою у Київі.

Ми вже згадували на сторінках нашої ґазети, що перший універсал Центральної Ради був надзвичайно цінним державнотворчим актом, який зібрав в едино всю енерґію українського визвольного руху й направив її на шлях створення своєї державности. За те вже не можна цього сказати про другий універсал. Поки Центральна Рада твердо стояла на шляху безкомпромісової революційно-національної творчости, до того часу вона черпала сили для своєї боротьби з широких, активних мас свого народу. Але коли вона пішла на компроміси й угодовство з Тимчасовим Російським Правительством, коли вона поставила собі за завдання узаконнити та оформити революційну боротьбу всього українського народа, вкладаючи її в певні рямки законности й льояльности до російського правительства, то тоді і сама вона почала скоро тратити свою базу в революційно-національних масах українського народу. Революційна активність, революційний запал нашого народу ще не вгасав, а навпаки розгортався й ставив все нові та нові соціяльні, а головне національні вимоги, а Центральна Рада своїм другим універсалом та угодою з Тимчасовим Російським Правительством зробила спробу здержати той рух мас та поставити його на службу російського правительства.

Тому в масах почала проявлятися зневіра у свій провід, запідозріння його в слабости й навіть „у зраді" революції. Тогочасні політичні вороги російського правительства, а головне большевики, а почасти і реакціонери, вели шалену аґітацію проти нього. Поки Центральна Рада стояла в острій опозиції до петербурського уряду та провадила свою власну революційно-національну політику наперекір тому правительству, її становище було сильне. Колиж Рада увійшла в договір з тим правительством та розписалася в льояльности до нього, видавши другий універсал та принявши „Інструкцію", тоді аґітація проти уряду Керенського одночасно стала й аґітацією проти Ради. Звичайно, це сильно підрубало вплив Ради на маси. Коли прийшло до боротьби большевиків з Тимчасовим Правительством, то богато Українців стало в їх лави, а більш революційні й гарячі голови стали виступати проти Ради.

Большевики все це використали й Центральній Раді, а згодом й обдуреним ними українським народнім масам довелося дорого це все заплатити. Нарід вірить лише тому проводови, що твердо стоїть на принципових позиціях, не входить в жадні умови та компроміси з тими, хто для нього є або ворогом, або чужим. Українські маси, які з початку революції рахували петербурський уряд також і своїм, до другого універсалу почали вже його рахувати не лише чужим, але навіть і ворожим. Для цього найбільше причинилися самі представники уряду, на чолі з командуючим військами Київської Військової Округи полк. Оберучевим, особливо через розстріли в Богданівськім полку. Угодовство загубило Раду а з тим і загубило всю ту підготовчу працю, яку вона переводила в напрямі збудовання Української Республики. Третій і четвертий універсали лише продовжали її умірання, але не врятували її. Один помилковий крок нерішучости і угодовства привів її до того, що треба було залишити Київ, а з ним і землі великої України під ударами добре зорґанізованої червоної московської армії та при невтралітеті українських народніх мас та більшости війска. Угодовство й компроміси ніколи не приводять до перемоги, а лише до тимчасової передишки, яку ворог може використати скорше на свою користь, що зрештою сталося з Радою в боротьбі її з московськими русоцентристами, на чолі яких по упадку уряду Керенського став уряд Леніна.

Нарід вже був звик рахувати Центральну Раду, яку він створив, своїм суверенним парляментом, а Ґенеральний Секретаріят своїм урядом, а тут сама Рада згодилася на приняття „Інструкції" Тимчасового Правительства. Та інструкція позбавляла Раду всіх прав краєвого парляменту, а Ґенеральний Секретаріят України робила підвладним орґаном петербурського уряду на Україні.

Ця ганебна „інструкція" виключала з меж України та з під влади Ради та Секретаріяту увесь південь України, а саме ґубернії: Херсонську, Таврійську, Катеринославську, Харківську та Крим. Таким чином Україна зводилася до меж пяти ґуберній без Запоріжжа, Слобожанщини, а головне без донецького вугілля й криворіжського заліза та без моря. Це був визов, кинений українському народові, це було просто знущання над ним, а наше революційне правительство згодилося підписати цей ганебний шматок паперу й зобовязалося бути льояльним Тимчасовому Російському Правительству.

Крім територіяльного обмеження впливу Ради та Ґен. Секретаріяту Центр. Раду зовсім знехтовано як краєвий парлямент, бо всі розпорядження з Петербурга мав виконувати Секретаріят, не питаючись Ради. Також сам Секретаріят, коли мав видати розпорядження, мусів звернутися до російського правительства. Хоч проекти подавано під розгляд Ради, то це нічого не значило. Крім того зносини Петербурга з місцевою владою „в екстренних випадках" могли бути безпосередні з поминеннем Секретаріяту. А так бувало, що звичайно всі випадки зносин з центральною владою стали „екстренними".

Зрештою за цю ганебну інструкцію поплатилася не лише Центральна Рада, але й саме російське правительство Керенського, яке всіма способами дезорґанізувало Україну і тим приспішило свій власний упадок.

Степан Мусійчук.

НА ВІЧНУ ПАМЯТЬ ІВАНОВИ САНДУЛЯКОВИ

українському поетови-громадянинови і організаторови Січей на Буковині і в Галичині.

На зеленім — на Покуттю,
Не вітри се так гули, —
То пращати свого Батька
Зїзджалися всі сини.

То шумів жалібну пісню
Бистрий Черемош і Прут,
То гуділи луги й бори
Батькови во вічну путь!

То жалібно грали дзвони,
То шумів прапорів ліс,
То співали сільські хори
Похоронну Січи пісню.

І не буря се з громами
У Карпатах ґула так, —
То гуцульська трембіта
Грала в шум смереків такт.

То здрігнулась Чорногора,
Славна Довбуша скала,
Мов за сином рідним мати
Рясні слези полила.

То до Карлова на цвинтар
Срібну трумну принесли,
В блеску сонця золотого
Мерехтіли хоругви.

На новітнім Запорожу,
На покутськім цвинтарі,
Поховали свого Батька
Нові полки січові.

По зеленій Буковині,
І по „ляцькій стороні"[1])
Затужили наші села,
Невеселії, сумні.

Поховали Орла Волі,
Івана Сандуляка,
Що за кращу нашу долю
Віддав труд свій і життя.

Спочивайже, Отамане,
Спи спокійним любим сном!
Спочинь, Півче наш, Іване,
Най: „Земля Тобі Пером!"

[1]) „Ляцька сторона" — так називають на Буковині галицький бік, за Черемошем.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1928.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то понесить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії, то значить, що його оголошенне буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находиться в редакції по день 1. вересня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які суть при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не єсть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не буде поміщуватись у календари), хотілиб, аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1928 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 15. серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Сі гроші ужиється на покриттє коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІҐЕНЦІЯ В АМЕРИЦІ
(ПРО ЇЇ УЧАСТЬ В НАРОДНІЙ РОБОТІ).

Написав Проф. Др. Олександер Сушко.

(4)

Не уходить уваги д. К. Н., що **„деякі інтеліґентні люди з часом перестають бути інтеліґентами".** Як? На думку д. К. Н. діється це таким чином: „Як фабричного робітника, що не думає **за своє (і громадське) життє,** не можна назвати інтеліґентним чоловіком, так само я не назву інтеліґентним чоловіком чоловіка з високими школами, який не знає нічого кромі своєї школи, чи церкви, чи бюра, який в своїм офісі лишень покивує бездумно головою, як йому начальники скажуть кивати, який тягне за Москалями, Ляхами, чи якою там марою, бо так йому наказали „зґори". Такі люди з часом зовсім забувають про те, що вони мають розум, **і тоді вони виходять з інтеліґенції.** Великі видатки, які поніс нарід на їх вiобразованне, пропадають безслідно".

Тому то й д. К. Н. заявляє, що у нього інтеліґентом „важається **не той, що високі школи покінчив, але той, що без огляду на тее, які він має школи, вживає свого мозку на те, аби поліпшувати долю собі й цілому народови, який шукає все доріг до кращого життя для людий.** Я годжуся бути з такими людьми в однім гурті".

XIV.

Український робітник це скала.

Думки д. К. Н. гідні особливо пильної уваги. Я бажав би, аби їх прочитав собі кождий український інтеліґент в Америці та призадумався над ними дуже а дуже глибоко. Це думки **високо інтеліґентного українського робітника,** отже типу українського робітника **нового,** якого у старому краю у нас не було просто зовсім. **Це тип американський.** Того рода робітник перейшов у вечірній школі, у фабриці, у юнії, в орґанізації та серед широкого інтеліґентного загалу **знамениту життеву школу,** яку він доповняє невпинно, кождого дня, масою усякого знання — на мітінґах, на лекціях, та самоуцтвом з книжок і ґазет. Часи, коли наш український робітник-чорнороб в Америці не виходив ані на волос поза світогляд застрашеного та приголомшеного старокраєвого безземельного та безпросвітного наймита, минули вже безповоротно, та не вернуть вже ніколи — навіть на випадок відчинення границь для нової іміґрації із старого краю. **Світогляд українського робітника-чорнороба поширився та поглибився безмірно — однаково і тут, і там у старому краю.** А вжеж виїмково світло еволюціонізував український робітник в Америці. Він дозрів **умово, культурно та клясово,** здобув собі поважну **економічну незалежність,** визволився із вікових кайдан **середньовічних пересудів,** накинених йому старосвітською плебанією, та вкінці промовив голосно та могучо, щоб почули його усі, навіть найбільш твердолобі наші „високі голови":

„Інтеліґентом у мене вважається не той, що високі школи покінчив, але той, що без огляду на те, які він має школи, вживає свого мозку на те, аби поліпшувати долю собі й цілому народови, який шукає все доріг до кращого життя для людий".

А благородним серцем і устами **д. Юрія Ґури** додає:

„Я не ляmполиз; не служу священикови й не вважаю його своїм паном, якому треба руки лизати й поклони бити".

А сміливий, бистрозорий та завзятий **д. Михайло Коцюк** з Филаделфії („Свобода", ч. 179, 4. серпня, 1927) досягає силою слова, почуття і думки границі віщунського патосу ґеніяльного трибуна українського поневоленого народа зперед 300 літ, славного черця, аскета і революціонера **Івана з Вишні,** та справді по мужеськи і по лицарськи — неустрашимо — кидає у вічі нерішучій та хиткій українській інтеліґенції в Америці слідуючі важкі та повні глибокого й далекосяглого змісту слова:

„Та армія воїнів-борців за волю, армія українських борців, американських робітників, не щурі, се не тхорі, що лякаються кивати пальцем в черевику. **Се борці з ідеалом, се юнійні робітники, котрі знають, що в єдности сила.** Завелися на своїх духовних провідниках... що стратили національне почування, стратили й довіря у тих, котрі зробили їх героями та борцями за визволення з ляцько-римського ярма... **Як же нище стоїте Ви, Отці, від тих своїх парохіян, котрі працюють по майнах,** і не заробляють тільки гроший, що Ви, а коли випаде страйк, то вони тримаються солідарно аж до побіди. З історії американської індустрії знаємо, що страйки тревали по рокови і більше, люди ходили голі, босі, голодні, а своєї робітничої ідеї і чести не стратили!" А Ви?!... Так, Отці духовні, **український робітник це скала,** а Ви то филя, що наробить шуму, крику — обливає ту скалу, а попадає противний вітер, вже і пропав шум та крик і скала лишається сама в супокою, а филя щезає кудись. **Але скала як стояла так і стоїть! Так і в теперішній боротьбі той нарід, що повзяв собі за ціль скинути з себе те ярмо, яке прогризло вже шию до самої кістки, остоїться аж до побіди!"**

Та попри усе своє тверде завзяттє і віру в остаточну побіду український робітник в Америці нової доби свідомий гаразд того, що боротьба перед ним нерівна, що „боротьба — уживаючи слів д. Мих. Коцюка — ще не скінчена". Та вжеж він не сумнівається ані на момент в тому, що остаточно він, т. е цей новий український робітник-інтеліґент, побідити мусить! А побідити мусить тому, бо **„оруже, яким воюємо, не затупилося і не затупиться, бо тим оружем є правда, котра побідити мусить".**

Знамениті, золоті, могучі слова! Такі слова падали лишень з уст наших найбільших лицарів та оборонців рідної землі і рідного народа у хвилях великих, переломових, коли вирішувалася так або инакше доля усего нашого народа. Чи почують, чи послухають цих громогласних слів наші „духовні провідники?"

Байдуже! Гаразд, що українські працюючі люде в Америці пробудилися! Гаразд і щастє, що ми діждалися вкінци радісної хвилі, коли на місце старої та зледачілої української інтеліґенції виросли неначе ті зачаровані у казці могучі лицарі — многолюдні, карні та одушевлені великими ідеалами кадри сміливих та благородних борців за кращу будучність рідного народа, **кадри українських робітників-інтеліґентів!**

Гаразд і щасте, що із задимлених шапів, із підземних майнів — із сирої землі — виріс, піднявся — та аж об саме небо оперся своїми могутніми плечами потужній **Велит-Лицар, український працюючий люд!** А на його яснім щиті миготить у золотих проміннях сонця єдинеє слово:

Побіда!

Так, він пробудився, встав, та побідив і починає ґаздувати у своїй рідній хаті, як справжній „хазяїн домовитий", цей український працюючий люд. Лишень що дехто з нас не хоче цего бачити, не хоче з цим годитися. Не хоче, а може й не може... Та це байдуже. Він, цей український робітник-інтеліґент, вже давненько заняв місце не лишень того, що „за міліони" працює, терпить, та кров свою сердешну проливає, не лишень того, що „міліони" годує, кормить та трупом своїм обороняє, але і того, що „за міліони" думає і міліони провадить до ясного сонця кращого завтра усіх працюючих людей на світі.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

РАЗОМ ДО СПІЛЬНОЇ БОРОТЬБИ.

Майже всі українські часописи пишуть, що священики упокорилися перед епископом Богачевським. Се незгідне однак з правдою, бо приміром наш парох о. Пелехович не упокорився і не підписав заяви. Отець Пелехович, хоч старий віком, однак кріпкий духом і рішучий у справі оборони нашого народу і нашої церкви. Він не боїться ніяких погроз еп. Богачевського ані недостатків, і кріпко держить руку з нашою церковною громадою. Наша церква і наші церковні будинки не є записані на дієцезію, однак з сего ще не треба виносити, що це прийшло нам легко. Досить ми натерпілись і досить видали грошей, заки добилися свого права. Тільки завдяки рішучости і непохитности провідників нашої громадки повелося нам оборонити наше церковне майно. Боротьба тревала пять літ, однак вкінці правда побідила і днесь церковне майно находиться в руках громади. Тому і Ви, Дорогі Браття, в котрих пливе українська кров і бється українське серце, не лякайтеся ніякої боротьби о своє право, візьміться спільно до оборони своєї кервавиці а побіда буде по вашій стороні. Ваше майно повинно бути у ваших руках. А Ви, Всечесні Отці, що не йдете рука в руку з народом, не є Ви добрими провідниками, коли кажете: „Нехай нарід бореться, як хоче бути паном на своїм''. Ваша політика така: І Богови свічечку поставити і чортови огарок. Ви, Отці, помиляєтеся. Ви повинні всі як оден станути по стороні народу. Тут нема польських панів Баденіх, Ґолуховських, Потоцьких, яких би Ви мали боятися. Тут маєте лише українського чорнороба-робітника. Він дає Вам удержання і він постоїть за Вами, як постояв за о. Пелеховичем, якому не дасть загинути і якому помагає удержувати його родину. Дайте, Отці, доказ тут, на вільній американській земли, що умієте постояти за українську справу і за український нарід. Лучилась для Вас нагода, де Ви повинні були постояти муром, всі, як оден, а Ви що зробили? Поховалися за плотики. Пригадайте собі, Отці, краєві вибори, де священики ішли рука в руку з селянами і міщанами в обороні народної і церковної справи. До голосовання їхав старенький, сивоволосий священик разом з селянином на одній фірі, ще і одягнув селянський кожух, шапку і чоботи, і заохочував селянина, щоби чимскорше їхав до міста віддати голос на українського кандидата. Трафилося нещастя, фіра віхала до глибокої ріки, бо міст був недобрий, священик замочив собі ноги, однак не вернувся домів, лиш виляв воду з чобіт і дрожачи від зимна заохочує селянина, щоби чимскорше їхав до міста віддати свій голос і поперти нашого кандидата. Неодин з таких священиків переплатив народну справу своїм здоровлям або і життям. А що Ви зробили, духовні Отці? Послухайте, що мені оповідав мій односельчанин з села Коропця, золочівського повіту, що виїхав до краю по війні. Приїхав він там на весні і бачив на парохіяльнім поли якогось чудно убраного наймита, що орав парохіяльну ниву. Наймит був убраний ні-то по селянськи, ні-то по міщанськи: діраві чоботи, чиста сорочка, але позчіплювана шнурочками, верхній плащик залатаний попід пахи мішком. Пожалував в души сього священичого наймита мій односельчанин і розпочав з ним розмову: Мнимий наймит запитав його, чи він Українець а опісля сказав: „Питаєте, як мені ореться? Не тяжко мені орати сю нивку, бо заохочує мене до орання надія, що плід з тої нивки дасть утримання мені і моїй родині. Смутить мене однак, що української народної нивки, яка запускається облогом, нема кому орати, а всяка скотина лізе на неї, щоби поживитися''. І тяжко зітхнув і гірко заплакав, а опісля запитав: „Чи поїдите знова у Канаду? Коли там будете і коли заїдете ще до Злучених Держав, то скажіть нашим священикам, що вони дуже щасливі. Вони повинні бути вдячні українському робітникови, що їх піддержує своєю кервавицею. Скажіть їм, що ми тут гірко бідуємо з народом, але за народню справу постоїмо до посліднього нашого віддиху''. Тепер я пізнав, що се за наймит і ми, обнявши оден другого, гірко плакали. Згаданий мій односельчанин, приїхавши назад до Америки, оповів мені за сего мнимого наймита і додав, що тим нібито наймитом був їх парох, отець М. Мриглодович. Що Ви на се, Отці духовні, що не зазнали сего лиха, що о. Мриглодович і другі галицькі священики, що томляться у польській неволі, припечатаній ще римським конкордатом? Ви сидите у теплих, парохіяльних хатах, красно одягнені, а життя Вам пливе як у Бога за дверми. А Ваш собрат, що з бідою заробить на кусок хліба для своєї родини, кормить ще своєю працею дітвору з цілого села, а навіть стариків і бідних. А якже Ви, Отці духовні, відплачуєтесь Вашим парохіянам за кусник хліба, який Вам дають? О, відплачуєтесь, відплачуєтесь, аж серце крається, дивитись на се. Вони очі свої звернули на Вас і очікують від Вас помочі і поради, як сонечка ясного, коли небо захмарене. Вони чекають від Вас правди чистої, якаб загородила чужим і своїм ворогам дорогу до загарбання народного добра. Бо колиб Ви станули по стороні народа, тоді народні вороги сказалиб: Лишім український нарід і церкву в спокою, бо сей нарід має добрих і досвідчених провідників; він не тільки не дасть собі кривди зробити, але ще допоможе своїм поневоленим братам у Галичині вирватися з польської неволі. Перечитавши сі слова, запитаєте, Отці: Що нам робити? І тому відповім Вам так, як я думаю у своїй невченій голові: Послухайте мого хлопського, здорового розуму. Перекличтеся всі як оден і скажіть оден до другого: Я є і був Українець і остану вірний справі українського народу. А до своїх парохіян скажіть: „Народе, я твій і тому борімся разом за народну, українську справу. Від моєї постанови не відступлю, хотяй би прийшлося мені орати нивку, як робив мій брат во Христі у Золочівщині. А доперва тоді, коли всі обєднаємося і порозуміємося, повідомимо про се Центральний Комітет. А тоді скличе він зїзд як священиків так і представників громад до одного місця, щоби порадитись, як маємо дальше вести нашу справу. Запросім і епископа д-ра Богачевського на сей конґрес, але під услівєм, що буде вірним сином українського народу і не буде робити нічого на шкоду українського народу і української гр.-кат. церкви, але буде піддержувати змагання нашого народу так тут, як і в старім краю до визволу з накиненого на його шию ярма ворогів. Колиж епископ Богачевський на наше домагання не згодиться, тоді він не наш і нам з ним не по дорозі.

Тоді зібрані на конґресі делеґати духовенства і народу виберуть собі адміністратора дієцезії, а епископа лишимо у супокою, але на боці: нехай буде пастирем і на дальше, але без овець.

А тепер запитаєте, Дорогі Читачі, що скаже на се Рим? Може нас всіх виклене? Ні, не буде виклинати, але зробить се, чого ми домагаємося. Рим, коли побачить наше обєднання, а тимсамим і нашу силу, пічне з нами числитись. Щоби однак Рим числився з нами, щоби побіда була по нашій стороні, мусимо держатись разом так світські як і духовні, бо чейже знаємо народну пословицю, що „єдність будує, а незгода руйнує''.

Берімся тому, Дорогі Браття, до діла, але всі спільно, нехай ані одна парохія не остане на боці, нехай ані оден священик не відмовиться від спільної праці до визволу нашої церкви з неволі відвічних наших ворогів Ляхів. Нехай наші священики памятають, що боротьба, яку розпочав нарід в обороні своїх прав, не устане, аж доки нарід не стане повним побідником.

Тому до діла, Отці Духовні, поки ще час, поки Вас наш нарід ще кличе до спільної боротьби за наші права. Послухайте голосу народу, бо чейже знаєте, що „голос народу, то голос Божий''.

Павло Баран,
Детройт, Миш.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА''.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЛОРЕЙН, О. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 34, повідомляє всіх своїх членів і членкинь, що звичайний мітінґ відбудеться дня 21. серпня, в неділю, о годині 2-ій пополудни. Проситься усіх членів бути присутними на сім мітінґу в означений час, бо є дуже важні справи до полагодження, як справа Сиротинця і ін.; буде також справа пікніку. Довгуючих членів проситься вирівнати свій довг, бо в противнім разі будуть суспендовані. Д. Козопас, предс.; Бенедик Фурдин, кас.; Іван Чмирід, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. Тов. Запорожська Січ, від. 342, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, дня 21. серпня, о годині 1-ій сполудня, в гали церковній. Проситься всіх членів явитись на сей мітінґ, бо є важні справи до полагодження. Рівнож пригадується довгуючим членам, щоби вирівнали свої довги, бо інакше будуть суспендовані з Тов. і У. Н. Союза. — М. Скочипець, предс.; Гр. Машлюк, кас.; І. Маркович, секр.

Денис Пирч.

ЯК Я ХОДИВ ПО КОЛЄКТІ.

(Спомини з минулих літ).

3)

Нарешті ми вийшли з бараку. Мій товариш, оглядаючись поза себе, чи не йде хто за нами, каже до мене: Присяство Боже, але бо то вам і пасує попом бути! Я вже нічо на це, бо хотівем ним скорше йти геть. Але приступає до нас оден краян і каже: а може би ви зайшли он там до тої маленької „шанти''. Там сидить заступця нашого формана, а він є наш чоловік, та може би дав хоч з пятку на церкву.

Добре, підем, каже мій товариш, хоч я не мав великої охоти іти.

Приходимо ід хаті й пукаємо до дверей.

„Ком їн!'' чути грубий і захриплий голос із середини.

Входимо до хати, а за столом сидить величезний хлопище, червоний як бурак, вусатий, а перед ним фляшка.

„Що хцею?'' питає нас.

Ми колектуємо на церкву.

„Кніжку маю?''

Так, маємо, і показуємо.

Перевертає картку за карткою й вкінци питає: „А дзе печатка од біскупа? Ту на каждей страніци ма будз печатка''.

Це, видко, мав бути великий католик. І потім як не крикне на нас: „Вон, бомі!'' й кинув до нас книжкою. Ми в ноги та на двір. А що коло порога було слизько, то мій товариш поховзнувся й гримнув як довгий на землю, а я на нього. Ледве ми позбиралися. Товариш потовк собі руку, а мені на коліні ногавка трісла. Ну, і дістали ми пятку, кажу до мойого товариша, й то велике щастє, що не межи очи.

Ідемо далі й самі не знаємо де. Я дуже був сердитий. Не так погнівав мене той пяний форман, як мій товариш, бо я, хотячи не хотячи, через нього мусів удавати попа. Та добре, що хоч того звірюки-формана там не було.

Слухайте, приятелю, відзиваюсь до мого товариша, ви дуже кепсько зажартували собі там у тому баракови. Мусите знати, що це циганство й гріх так людей ошукувати.

Яке тут циганство, що за гріх?, каже товариш. Таже ми, що робимо, то не для своєї користи, але на „хвалу'' Божу. Шкода, що ви якийсь вчений, а так мало світа знаєте. Кажете, що це гріх, а я вам скажу, що св. Петро не так согрішив, бо навіть Христа відрікся, а за те нічого йому не було. Я так думаю, що коли розходиться о добро церкви, то часами можна й збрехати, бо це нікому не зашкодить, а церкві поможе. І як би не те, то ми були би у тому баракови може й нічого не дістали.

Так воно, так, кажу, але ми могли там і по крижах дістати, або й ще що більше обірвати.

Не бійтеся, колиб до того мало прийти, то я бим те все зараз в жарт обернув і не було би нам нічого. То треба знати, як собі з людьми зачати.

Я вже на це нічого не сказав, тільки дивно мені було, що мій товариш і до школи не ходив, а такої вам, чуєте, єзуїтської мудрости десь набрався. Але я таки вимовив собі, щоб він мене більше ніде за попа не представляв, а інакше, то я готов був покинути його.

Ідучи, ми вкінци опинились біля залізничої трєки, де видко було якусь хату.

Тут, здається, в тій хаті буде мешкати секшен-форман, відзиваєсь мій товариш. Приходимо близше, а тут як не вискочить споза хати здоровезний собі псисько та просто до нас. Шарпнув мойого товариша за ковт і роздер геть аж по пояс. Ми зачали кричати, але рівночасно вибігла з хати молода жінка й пса відогнала.

Мій товариш до неї по анґлійськи, але вона, як показалось, така сама Анґлічка була, як ми Анґліки.

То ви, як бачу, не Анґліки будете, відзиваюся до неї по нашому.

Та же видите, що ні.

А откаль же ви?

Знате, де Попрад? То я оттамале, недалеко Любовні.

А щож ви тут робите?

Та мій муж є тут форманом на секції.

А він зас откаль буде?

Та він не Руснак, але Анґлік. Мій брат робив з ним на секції, тай потім спровадив мене з краю й видав за нього.

А як жеж ви розмовляєтеся?

Та як, він по свойому і я по свойому.

І добре вам так?

Та щож робити, коли инакше не може бути.

А це дуже добре для вас, бо тоді не можете сваритися, каже, жартуючи мій товариш.

Та він часами і пробує сваритися, дзізусає, ґадемує, але я нічого не розумію, тай нічого й не кажу.

Ось де мир і тишина в семействі, думаю собі.

А ви зас откале будете? питає вона нас.

А знаєте ви де Криниця? Отже ми оттамале недалеко.

Знаю, знаю, дуже добре знаю, таж я там у літі продавала ягоди паням, що в купелях.

А ви тут що робите? знов питає нас.

Ми, знаєте, колектуємо на церкву.

На церкву? Боже мій милий, як я люблю нашу церкву. Тай давно я вже в ній не була. Видав мене мій братик, най там з Богом спочиває, бо вже на тамтім світі, за якогось кальвіна, тай тяжко мені з ним жити. Він мене не розуміє й я його ні. Раз не моя віра й вже! І тут бідна жінка залялася слезами.

Мені жаль зробилося її тай мимоволі пригадався мені віршик із Шевченкового Кобзаря, що його якраз можна й тут пристосувати:

„Бо Москалі чужі люде,
Тяжко з ними жити;
Немає з ким поплакати,
Ні поговорити''.

А цей хлопчик ваш, що тут коло вас стоїть?

Так, це моя дитина. Ходи, Васильку, на руки, бо ти вже змерз. Мій чоловік назвав його якимсь Волтером, а я таки кличу його по свойому, Васильком. Правда, Васильку, що ти мамин синок?

Моя мама! відозвалось хлопятко й обняло рідну свою матір за шию.

Чудний образ матери. І мені зробилось якось ніяково, дивлячись на неї. Пізнійше я довідався, що вона таки покинула того свого Скачмена, що його кальвіном звала. Та я й не дивувався тому.

Вже хочемо відходити, але вона ще нас задержала, бо хотіла дати нам колєкту. Пішла до хати й винесли нам доляра. Будьте перебачні, каже, що так мало, бо мій ґазда взяв з собою гроші, то не маю більше в хаті.

Подякувавши красненько за колєкту, ми пустилися в дальшу дорогу. І що тільки ми рушилися з місця, а пес знов до нас.

Гей, що то з тим вашим Бриськом, що він так собі нас не злюбив?

Я й сама, чуєте, не знаю, що із ним таке сталося нині. Він, кажу вам, дуже спокійний пес, хиба часами що на бомів неласкавий. І взяла пса з собою до хати.

Отже так, кажу, видко й пес нас за бомів має. Та бо видить, що волочимось і нічого не робимо.

А здох би він, каже товариш, коби мені так був в руках, я бом йому показав, хто ми.

А я, так акурат, як в нашому селі одна баба кричала на свойого пса, коли на польського ксьондза брехав: а пудзеш ти, то на еґомосця будеш брехав! А звичайно добрий пес всяку зволоч жене від своєї хати.

Ну, і кудиж тепер підемо? питаю товариша.

(Дальше буде).

ВІДОЗВА
ДО ЗЕМЛЯКІВ ПІДМИХАЙЛОВЕЦЬ, РОГАТИНСЬКОГО ПОВІТУ.

Комітет будови і Виділ читальні „Просвіти" в Підмихайлівцях засилають щиру подяку тим, що зложили свої жертви на читальню „Просвіти" і просять оголосити жертви, як рівнож просять не забувати за дальші жертви, передовсім тих, що ще нічого не зложили.

Жертви зложили: Ів. Блажків 6 дол.; по 5 дол.: Ст. Вульчин, Анас. Озарків, Кат. Сирлик; по 3 дол.: Пар. Озарків, Ан. Стельмах; по 2 дол.: Каз. Веркій, Пет. Кащук, Марія Мильник, Кат. Рега; по 1 дол.: Кат. Веркій, Ан. Зрудловська, Мих. Іванишин, Марія Мартиняк, Хр. Ратушна, Евст. Сенів, Кат. Стахів, Марія Стахів, Павло Стачишин, Ад. Ткач, Анас. Озарків. $35 збірка.

За Виділ читальні „Просвіти":

Микола Белегай, голова; **Іван Мигович**, секретар; **Андрухів Петро, Савчук Михайло, Дмитрів Іван**, с. Дм.; **Чорній Матвій, Андрухів Василь, Вульчин Олекса, Вульчин Іван**, дир. школи; **Озарків Михайло**, с. Ів.; **Марків Вікторія, Кісьова Марія**, члени Комітету.

Як бачимо, виказані жертви дуже незначні. Тих кількадесять долярів нічо не значить як поміч для такої будови, до котрої взявся Комітет. Тому від себе прошу: Дайте! Дайте ще! Дайте всі! Дайте, хто тільки може і скільки може. Жертви до сего часу зложені абсолютно за малі!

С. Вульчин.

ДО ЗЕМЛЯКІВ З ШИЛІВ, ЗБАРАЖСЬКОГО ПОВІТУ.

Лист, який одержано в Нюарку з Шилів, є завеликий, щоб його містити в газеті, длятого подаєм з него кілька виняткiв. Зазначуємо, що кожна місцевість на жадання може отримати його до перечитання. Лист писав член комітету будови Нар. Дому в Шилах, Сем. Чичота Гаврихів.

Лист зачинається:

„Дорогі Товариші і Родимці славного села Шилів! Звертаємся до Вас з слідуючою горячою просьбою: Як відомо Вам, то при Вашій помочі ми розпочали будову народної святині в Шилах. Початки були досить трудні, та ми їх поборолі. Дня 25. липня 1925 р. поклали ми угольний камінь під сю будову. Сей день остане для нашого села пропамятним, бо се торжество відбулось при величезним здвизі народу з дооколичних сіл, а самої кінноти було понад 300 душ. В той сам день відновлено памятник Т. Шевченка.

Збудувались мо вже підземник. В домі має міститись: Читальня Просвіти, кооператива, Райфанзенська каса, Гімнастичне тов. „Луг", саля театральна, спілка молочарська, канцелярія і магазин.

Браття і Сестри! Не дайте нам в сій праці станути в половині дороги. Зберіть всі сили, а не відмовте нашій просьбі та жертвуйте, кілько хто зможе. Імя кожного жертводавця запишеться в памяткову книгу, на вічну память для будучих поколінь. Грошей потреба нам на матеріял і оплату головних майстрів, а всяку иньчу фізичну роботу виконуєм самі, безплатно.

В остатнім листі з Шилів пишеться, що самі збудували вже цеглівню і беруться виготовляти цеглу. Длятого роботу в справі помочи фінансової мусимо повести з подвійною силою, бо вона вже і так припізнена. Дім в Шилах не будуєтся для ніякої одної партії, ані групи людей, а для спільного ужитку Українців, мешкаючих в нашім, ріднім селі.

Для того Шиляне, живучі в одній місцевости, хочби були ріжних переконань, повинні в як найбільшій згоді спільно перевести збірку. Порадьтеся, чи не удалобся, крім збирання жертв, устроїти яке підприємство і до помочі попросити посторонних знакомих. Ухилитесь від такої жертви може хиба такий, що зовсім зубожів, або такий, якого бачимо в штуці „Сто Тисяч". Ми не віримо, щоби з Шилів були такі, ми віриму, що зачата святиня просвіти в Шилах скоро буде викінчена при помочі наших жертв, але до сего діла візьмімся рішучо так мущини, як і женщини. Ми, Нюарчане, хоч вже зложили жертви, але іще дамо на сю ціль, кожний по своїх силах, бо мусимо вислати до кінця серпня найменче пятьсот долярів.

В листі з Шилів читаємо слова: „Родимці славного села Шилів". Сї слова повинні кожного тронути до глибини душі, бо справді наше село за свою діяльність належало до славних сіл не тільки в повіті, але і в краю, а навіть в австрійським парляменті чомусьто його згадували. І тому, коли не вмерла в наших селян охота до дальшої праці, коли вони своїм тяжким трудом хотять іще побудувати свідка своєї слави, то хтоби ми пині були, колиб відмовили їм помочі. Не сміє між нами бути такого, хто відмовивби своєї жертви.

Анна Телятинська, Ол. Кравчук, Дмитро Кушнір, П. Козловський.

P. S. Жертви просимо слати куди хто хоче, щоби тільки пішли на призначену ціль.

— Ти казала мені, що твій чоловік дістав велику спадщину, а чому ж він не платить довгів?

— Він не хоче, аби люде казали, що богацтво змінило його життєві принціпи.

—o—

Вже сіріло, як чоловік на підпитку вернув домою і незамітно хотів закрастися до спальні. Одначе жінка пробудилася і спитала, котра година.

— Перша! — відповів чоловік.

В тійсамій хвилі стінний годинник вибив третю годину.

— До чорта! — сказав чоловік — я сам знаю, що то перша година. Непотрібно мені цього тричі повторяти!

ФІЛЯТЕЛІСТИ.

Аркадій Аверченко.

Моє хоробливе самолюбство наносить мені вічні неприємности.

Заходить недавно до мене один приятель і говорить святочно:

— Ти письменник?

— Я думаю.

— Ось і чудесно. Ми поїдемо з тобою за годину на святочне засідання місцевого кружка філятелістів.

— Кружка... чого?

— Філятелістів! Невже ти не знаєш, що це таке?

Чоловік з менше хоробливим самолюбством відповів би просто й щиро:

— А чорт його знає, що це таке...

Але я зробив обиджене обличча й злісно запитав:

— А це що... іспит? Невже ти уважаєш мене настільки некультурним, що я не знаю, що таке — філярмоністи.

— Філятелісти, а не філярмоністи.

— Це залежить, як де. По цілому Біскайському побережжу їх називають філярмоністами. Місцевий говір.

— Ну, так що-ж — підемо?

— А що-ж я там робитиму?

— Дорогий! Ти повинен вигодосити там привітання від імени російської літератури.

— Який чорт? Адже я не говорив ніколи промов.

— Це неважне. Ти будеш говорити по російськи, а там все одно ціхто російської мови не розуміє. Твоя промова, це звичайний акт чемности. Я пообіцяв уже, що ти будеш говорити...

— А який же чорт тягнув тебе за язик обіцяти? Не піду я!

— Бійся Бога, як не підеш? Твоє привітання вписане навіть на оголошенях. Та що це значить — для тебе! Скажеш кілька загальних слів про завдання філятелістики, про її горизонти, про її майбутнє — і кінець. Одягайся.

Я радше вмер би, як признався, що філятелісти для мене загадочне, санскритське слово... А в наші проклятi часи ніколи нема під рукою енцикльопедичного словаря...

— Підожди — нервово сказав я. — Мені треба поговорити телефонічно — маю одну справу! Я зараз прийду.

Вискочив я з кімнати й побіг на долину.

— Гальо! 137-12? Це ви, Петре Семеновичу? Здорові були! Як вам живеться? А я, знаєте, вступив до кружка філятелістів.

— Ну що-ж — витаю.

— Так?.. Дякую. Ви похваляєте?

— Розуміється. Я колись і сам тим займався.

— Ну й що-ж?

— Нічого. Потім кинув.

— Шкодило на здоровля?

— При чім тут здоровля?

— Я в тій думці, що може великі труди вилинули.

— Бійтеся Бога, та який там труд? Це радше розривка. (От якось ніяково. Нечемно заставляти чекати на себе!

— Петре Семеновичу! А може би ви дали мені кілька порад, корисних для філятеліста?

— Та які там поради? Купіть собі альбом і шкварте.

— Ви кажете... шкварте?

— Ну так. Парте. Скільки влізе!..

Голова закрутилася. Що це за таємна, загадочна професія (чи розривка), якої метою є шкварити альбоми? І чому парити?

Я зітхнув і віддзвонив. Покликав инше число.

— Чи Василь Евстигневич? Моє поважання. Слухайте... Я хотів спитати вас, як ви задивляєтеся на... філятелістів.

— Як? Та я вважаю їх божевільними. Особливий рід тихого божевілля!

— Що ви кажете?! Але... воно не небезпечне?

— Як вам сказати — синок мій цілком з глузду зсунувся. Спить з альбомом.

— Який дивний хлопчина! А ви — що?

— Та що-ж я?! Збираюсь дати йому в шкіру.

— Алеж говорять, що є такі кружки? Філятелістів.

— Розігнати би їх палицею.

— Слухайте... А що, як би тее... донести до поліції?

— При чім тут поліція? Ну, прощайте — мене кличуть.

* * *

Це було все, що я міг довідатися про філятелістів.

Коли я вернувся, мій приятель тримав уже приготований мій капелюх, пальто й палицю.

— Ідемо, ідемо, скоро... А то якось ніяково. Нечемно заставляти чекати на себе!

— Послухай, голубчику... А може, краще ти скажи промову, а я послухаю. Що?

— Шо-ж тут я? Хто письменник? Я письменник? Ти! Отже ти будеш говорити!

— Алеж я так мало ознайомлений з тою справою...

— От і скажи кілька загальних фраз. Вони-ж по російськи ані в зуб не розуміють. Виповнимо тільки звичайний конвенанс — і кінець.

Добре то тим, що їх везуть на страчення. Привезли, відрубали голову — і кінець. І вертатися не потрібно. А я їду на страчення й після нього мені треба буде ще прожити довге, соромне життя.

* * *

Коли ми ввійшли — яких пятьдесять людей привітало нас громом оплесків.

Я неповоротно розкланявся й сів.

— Та ти не сідай — штурхнув мене приятель. — Ми приїхали саме в час. Вони чекають на твою промову.

— А, може... ми... спізнилися?..

— Та ні, кажу тобі! Ось бачиш — предсідник залишає за тобою слово. Говори!

Я встав, у думці перехрестився й у думці скочив з високого берега в невідому холодну воду...

— Шановні панове й шановні пані! Від імени російської літератури, яка дала нам Пушкіна, Гоголя й Чехова — витаю вас... (Тупі погляди. Тихе захоплення. Викрики: браво, браво!). Не моя річ і не моя задача розводитися про філятелістів взагалі, хоч я їх глибоко поважаю, як носіїв високого, прекрасного вічного... (Загальне „браво", голосне одобрення мойого приятеля). Що таке філятелізм взагалі й філятелізм зокрема? Це заняття не гірше від деякого иншого й я вище ставлю філятеліста від торговця краденим, або спекулянта кокаїною. Ars longa vita brevis (штука довга, життя коротке), як сказав Ньютон. (Бурливе захоплення присутніх. Я помітно підношуся на дусі й веселію. Придушений шепіт приятеля: „що він там плете"?). Нічого так не прикращує людину, як молодість, але й повільна старість має здорове коріння! Отже, жиймо, поки живеться!!!

Ці слова виголосив я так патетично і з таким підйомом, що саля засідань задрижала від оплесків. Я чув на своєму карку скажений, пронизуючий погляд мойого приятеля... й тому старався не дивитися на його бік.

— Я продовжую! Мені донесено, що філятелісти шкварять альбоми на легкому вогні й потім парять їх кипятком... Чи вони (не філятелісти, а альбоми) надаються після того до їдження, це вже питання особистого смаку. Поліції діла до того нема ніякого — ну й нехай! Та й взагалі філятелізм — це особливий рід тихого божевілля! (Я говорю з патосом і запалом. Загальні вигуки: „браво" — Голосу приятеля не чути — відгадую, що він стратив свідомість...). І так — у полудневу спеку стояли ми в долині Дагестану над Невою! Під синім небом Грузії, у прекрасній Андалюзії красуня раз жила... Мийте дітей тільки милом „Юпітер", не пийте сирої води — і земля вам пером!! І якби очі мойого візаві, пана предсідника, не нагадували органів зору мороженого судака, то я навіть поцілував би його в його обвислі від захоплення губки! Кінчу! Шкварте, парте альбоми, а мене лишіть у спокою, тому що — кинджалом шпигать я вмію, я на Кавказі роджена!!! Я скінчив.

Бурливе захоплення зборів, скажені оплески. Побачивши приятеля, що протискався до мене з найбільше недвозначним наміром, я хватаю пальто, капелюх і, уникнувши обяснень з приятелем — жену до виходу.

* * *

Дігнав він мене аж у другому кварталі.

— Слухай! Ти... ти... або з глузду зїхав, або ідіот!?!

— Ну, навіщо так страшно — засміявся я. — До речі, скажи мені хоч тепер, чим займаються філятелісти?!

— А ти не знав?! О, гадино! Адже вони збирають марки!

— Та що за розум? Таж марка тепер паде, так що за десять долярів дають...

— Голова до позолоти! Вони збирають почтові марки!

* * *

Так ось воно що!

Зрештою, не каюся: якщо би знав навіть про це передтим, я все одно виголосив би ту саму промову, не змінивши ні крапелини.

З рос. пер. В. Соф.

— Чому не маєте ліхтарні при возі?

— А навіщо? Мій кінь і так не сліпий.